

Fonts d'informació en ciències socials i humanitats, ciències de la salut i ciència i tecnologia

Josefa Gallego Lorenzo
Manela Juncà Campdepadrós

PID_00143763

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-Compartir igual (BY-SA) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu modificar l'obra, reproduir-la, distribuir-la o comunicar-la públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), i sempre que l'obra derivada quedi subjecta a la mateixa llicència que el material original. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

Introducció	5
Objectius	6
1. Fonts i recursos d'informació en ciències socials i humanitats	7
1.1. Les ciències socials	7
1.2. Les ciències humanes	8
1.3. Organismes productors d'informació	9
1.4. Fonts d'informació multidisciplinària de caràcter sociohumanístic	11
1.4.1. Directoris de recursos temàtics	12
1.4.2. Guies temàtiques	12
1.4.3. Bases de dades	13
1.5. Fonts i recursos en ciències socials	14
1.5.1. Ciències de l'educació	14
1.5.2. Economia	15
1.5.3. Dret	16
1.5.4. Sociologia	17
1.5.5. Premsa	17
1.6. Selecció de recursos en humanitats	18
1.6.1. Selecció de recursos d'art	18
1.6.2. Selecció de recursos d'història	19
1.6.3. Selecció de recursos de llengua i literatura	19
2. Fonts i recursos d'informació en ciències de la salut i ciència i tecnologia	20
2.1. Característiques de la informació en ciències de la salut i ciència i tecnologia	20
2.2. Organismes productors d'informació	21
2.3. Fonts d'informació científica a Internet	24
2.3.1. Revistes especialitzades	25
2.3.2. Literatura grisa	25
2.3.3. Portals	26
2.3.4. Bases de dades	26
2.3.5. Altres fonts	28
Activitats	29
Bibliografia	30

Introducció

En aquest mòdul estudiarem les fonts especialitzades en ciències socials, humanitats, ciències de la salut i ciència i tecnologia. Ateses les similituds quant al tipus d'informació que es generen entre elles, agrupem les ciències en dos grans apartats: les ciències socials i humanitats, i les ciències de la salut i ciència i tecnologia.

Cada bloc disposa d'un nombre extens de fonts i recursos. En aquesta ocasió, el mòdul no es basa en les tipologies (obres de referència, literatura grisa, institucionals, fonts col·laboratives, etc.), sinó que es basa en la premissa del tema, "fonts en història", "fonts en enginyeria", etc. Totes les fonts tractades en els mòduls 2, 3 i 4 d'aquest material són útils en aquests camps però, precisament, com que aquestes fonts ja han estat tractades, aquest mòdul neix amb la intenció de tractar exclusivament les fonts especialitzades.

Veurem que les fonts que utilitzen cada grup de ciències són diferents: les ciències socials les usen potencialment totes; les humanitats es basen en les fonts de pervivència més llarga com les monografies; en ciències de la salut i tecnologia, els articles de revista, literatura grisa i bases de dades són les fonts imprescindibles.

Davant del gran nombre de fonts existents sobre aquestes àrees temàtiques i tenint en compte que aquest mòdul té 0,5 crèdits, seleccionem tan sol les fonts imprescindibles sense ànim de ser exhaustius.

Objectius

Els materials associats a aquest mòdul permetran assolir els objectius següents:

- 1.** Introduir l'estudiant en el camp de coneixement de les ciències socials i humanitats i familiaritzar-lo amb els diferents productors d'informació.
- 2.** Presentar als alumnes els principals recursos d'informació i conèixer les necessitats informatives en ciències socials, ciències humanes i ciències de la salut i ciència i tecnologia.
- 3.** Saber identificar, classificar i avaluar les fonts i els recursos d'informació segons la necessitat d'informació que resolguin.
- 4.** Comprendre el procés de la comunicació científica.

1. Fonts i recursos d'informació en ciències socials i humanitats

1.1. Les ciències socials

Les ciències socials són aquelles ciències o disciplines científiques que s'ocupen d'aspectes del comportament i activitats dels humans, generalment no estudiats en les ciències naturals. En ciències socials s'examinen tant les manifestacions materials com les immaterials de les societats.

Lectura complementària

L'article *ciències socials* a la Viquipèdia.

L'objecte d'estudi de les **ciències socials** és, per tant, l'home mateix en totes les seves manifestacions socials, històriques, polítiques, culturals i econòmiques.

Les ciències socials aglutinen diferents enfocaments i disciplines científiques, la peculiaritat dels quals és la fragmentació existent que provoca l'aparició tant de disciplines com de subdisciplines.

Algunes de les disciplines que conformen el conjunt extens de les ciències socials són: antropologia, etnologia, demografia, economia, educació, geografia, dret, ciències polítiques, psicologia, sociologia, etc. A causa de la gran varietat d'enfocaments, del gran nombre de disciplines que formen part d'aquestes ciències i de l'important volum d'informació que generen, això provoca una dispersió considerable de les fonts i quant a la metodologia, una falta de consens.

Els principals usuaris d'aquesta informació són científics, professionals, estudiants i el públic en general, la necessitat d'informació dels quals és molt heterogènia, ja que inclou diferents necessitats i camps d'interès:

- a) Es requereix **objectivitat i rigor científic** en l'anàlisi dels fenòmens i els fets.
- b) **Obsolescència** poc elevada: la informació per als usuaris varia segons les disciplines; de manera general, s'assenyala que llevat de l'àmbit de l'economia, la recerca en ciències socials no té un nivell d'obsolescència alt.
- c) **Qualitat**: la informació publicada està sotmesa a menys controls que en ciència i tecnologia. No obstant això, l'IEDCYT ha elaborat estudis d'indicadors qualitat.

d) **Cobertura geogràfica:** bastant localista i menys universal. La informació té poca difusió en bases de dades internacionals.

e) La **interdisciplinarietat** en les ciències socials sol ser bastant acusada.

f) **Cobertura lingüística:** preval la llengua materna de l'autor encara que l'anglès es comença a imposar per qüestions de relacions professionals i acadèmiques.

g) **Manca d'una terminologia precisa** i manca de normalització. Tanmateix, cal destacar els projectes de normalització de terminologia científica i tècnica i l'elaboració de tesaurus i glossaris de l'IEDCYT.

h) **Fonts d'informació:** fonamentalment s'utilitzen més les fonts primàries que les secundàries i, d'una manera semblant, més les monografies que les publicacions periòdiques.

i) Poca predisposició per a treballar en grup.

1.2. Les ciències humanes

Les **humanitats** són el conjunt d'estudis relatius a l'home com a ésser intel·lectual i creador. Constitueixen l'essència d'una educació liberal, donen a conèixer la història del progrés humà. El terme prové del llatí *humanitas* 'humanitat'.

Bàsicament, formen part de les ciències humanes les disciplines següents: història i prehistòria, filosofia, religió, història de l'art, llengua i literatura, arqueologia, música, etc.

Les característiques associades a aquest àmbit del coneixement són:

a) La producció científica en humanitats sol ser **individualista**, de caràcter **local, restringida i de poca internacionalitat**.

b) **Caràcter acumulatiu** i grau baix d'obsolescència dels coneixements. El seu desenvolupament és més lent i els seus resultats són difícils d'avaluar.

c) Les **fonts d'informació** més utilitzades són les **monografies** i, menys, les publicacions periòdiques. Els congressos s'utilitzen més per a fer contactes.

d) L'usuari prefereix consultar la font original i desplaçar-se a **buscar la informació directament** que delegar-la a professionals de la informació o utilitzar bases de dades o tecnologies a Internet.

e) **Dependència** d'escoles de recerca creades i conreades en altres països, conseqüència de la inexistència d'"escoles històriques" de creació pròpia, cosa que equival a dir **falta de línies de recerca** adequades.

f) La **capacitat idiomàtica** és més àmplia que els especialistes en ciències socials.

g) **Falta d'un acord unànim**e sobre les disciplines que conformen el camp d'estudi de les humanitats, per això, aquestes apareixen disperses.

Les **fonts sociohumanístiques** més utilitzades per la comunitat científica com a vehicle de comunicació científica són molt àmplies, i diverses inclouen des de les fonts primàries fins a les obres de referència i un col·lectiu ampli de fonts secundàries.

Fonts primàries	Ciències socials	Ciències humanes
Monografies	x	x
Publicacions periòdiques	x	x
Publicacions oficials	x	
Actes de congressos	x	x
Informes	x	
Normes i legislació	x	
Fonts secundàries		
Bases de dades	x	
Bibliografies		
Catàlegs	x	

1.3. Organismes productors d'informació

Són nombrosos les institucions, organismes i entitats que desenvolupen sistemes d'informació dedicats a la recerca bàsica i aplicada per a crear nous productes en l'àmbit de les ciències socials i humanitats. A continuació, presentem un panorama breu dels organismes més importants tant a escala nacional com internacional.

La principal tasca d'aquests organismes és recopilar, emmagatzemar, organitzar, conservar i comunicar la informació que requereixen els processos productius característics de l'economia informacional.

1) Nacionals

- **Catàleg col·lectiu de la Xarxa de biblioteques del CSIC (CIRBIC).** Catàleg col·lectiu en el qual apareixen els continguts de la Xarxa de biblioteques del Consell Superior d'Investigacions Científiques, que és formada per gairebé cent biblioteques especialitzades distribuïdes a 21 ciutats de deu comunitats autònomes.
- **Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC).** El CSIC és l'organisme públic de recerca per excel·lència a Espanya. El seu objecte és el foment, la coordinació, el desenvolupament i la difusió de la recerca científica i tecnològica, de caràcter multidisciplinari, a fi de contribuir a l'avenç del coneixement i al desenvolupament econòmic, social i cultural. A més, s'ocupa de la formació de personal i de l'assessorament a entitats públiques i privades en aquestes matèries. Coordina les àrees científicotècniques de les ciències socials i humanitats. En l'àmbit de les ciències socials sobresurten les àrees disciplinàries d'economia, educació, psicologia, dret, sociologia, ciències polítiques, urbanisme i informació i documentació, i també els estudis sobre l'Amèrica Llatina. La seva tasca va ser iniciada el 1975 per l'antic departament ISOC. En l'àmbit de les humanitats destaquen les àrees d'antropologia, arqueologia i prehistòria, belles arts, filosofia, geografia, història, lingüística i literatura. A més, cal destacar l'*Índice español de Humanidades*.
- **Institut d'Estudis Documentals sobre Ciència i Tecnologia (IEDCYT) - antic Cindoc.** Organisme dependent del CSIC, la funció principal del qual és analitzar, recopilar, difondre i potenciar la informació científica en totes les àrees del coneixement. Està especialitzat en l'àmbit de les ciències socials a Espanya. Proporciona accés gratuït a les bases de dades de l'ISOC, incloses les referències d'articles de revistes espanyoles de l'àmbit de les ciències socials. La base de dades ISOC-Ciències socials i humanitats està dividida en subbases: ISOC-Amèrica Llatina; ISOC-Antropologia social; ISOC-Arqueologia; ISOC-Art; ISOC-Biblioteconomia i documentació; ISOC-Dret; ISOC-Economia; ISOC-Educació; ISOC-Filosofia; ISOC-Geografia, urbanisme i arquitectura; ISOC-Història; ISOC-Llengua i literatura; ISOC-Psicologia; ISOC-Sociologia i ciències polítiques.
- **Portal del ciutadà.** Directori de serveis en línia per al ciutadà.

2) Internacionals

- **Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO).** Biblioteca virtual de ciències socials de l'Amèrica Llatina i el Carib de la Xarxa de membres de FLACSO.
- **Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS), França.** És l'equivalent al CSIC espanyol. La seva BD dedicada a les ciències socials és Francis, d'aspiració internacional, que recull, a més, tot el que fa refe-

rència a França. Successora, en part, de l'antic *Bulletin Signaletique*, el seu antecedent en paper.

- **European and Mediterranean Network of the Social Sciences (EUMENESS)**. Xarxa de centres a diferents parts d'Europa i de la Mediterrània basada en el model de cooperació; alhora funciona com una plataforma per a la interacció dels organismes i acadèmies de països europeus i mediterranis.
- **Institut de l'Information Scientifique et Technique (INIST) del CNRS (Centre Nationale de la Recherche Scientifique), França**. L'institut facilita l'accés a la producció científica mitjançant diferents bases de dades com Pascal i Francis. Són bases de dades bibliogràfiques, multidisciplinàries i multilingües produïdes per l'INIST. Destaquem la base de dades Francis pel seu contingut en ciències humanes i socials.
- **Centre de Documentació en Ciències Socials i Humanes de la Unesco**. Elabora la base de dades DARE des de l'any 1974, que inclou institucions, publicacions i investigadors de l'àmbit de les ciències socials.
- **Web of science**. Proporciona als investigadors, administradors, professors i estudiants, l'accés a les principals bases de dades de citacions. De contingut multidisciplinari, inclou més de 10.000 títols de les revistes de més impacte a tot el món, incloses les revistes d'accés obert, i més de 110.000 actes de congressos. Són bases de dades bibliogràfiques i bibliomètriques; contenen referències i resums d'autor, d'articles de revistes, ponències de congressos i patents, components i reaccions químiques, índexs de citacions. La seva cobertura assoleix els àmbits següents:
 - social sciences citation index (1956-),
 - citation index o índex de citacions,
 - arts & humanities citation index (1975-),
 - current contents o butlletí de sumaris,
 - journal citation reports on the Web (1997-).

1.4. Fonts d'informació multidisciplinària de caràcter sociohumanístic

En aquest apartat mostrarem un panorama breu dels recursos d'informació multidisciplinaris i especialitzats d'ús més freqüent per la comunitat científica, inclosos els recursos d'informació per a la documentació jurídica, les ciències socials i les ciències humanístiques.

El principal objectiu és que l'estudiant conegui les principals fonts sobre aquestes matèries que es troben disponibles en xarxa els recursos de les quals han estat seleccionats i han estat avaluats per especialistes i que podem localitzar mitjançant directoris, bases de dades i catàlegs, etc.

1.4.1. Directoris de recursos temàtics

- **BUBL LINK.** Directori de recursos acadèmics seleccionats per la Strathclyde University, Glasgow. Conté una selecció i descripció comentada de més de 12.000 recursos d'interès científic organitzats per categories temàtiques que poden ser consultades bé mitjançant un índex alfabètic general de paraules clau, bé per classificació decimal Dewey, bé per recerca lliure.
- **CompletePlanet.** Directori temàtic que ens permet l'accés a més de 70.000 bases de dades i motors de cerca especialitzats.
- **Internet invisible.** Directori temàtic que permet l'accés a més de 2.800 bases de dades i recursos d'accés gratuït amb informació invisible a Internet.
- **INTUTE Social Science.** Institute for Learning and Research Technology de la Universitat de Bristol. Servei que proporciona l'accés als recursos d'informació de qualitat existents a la Xarxa especialitzats en les àrees de les ciències socials. La consulta es pot fer de múltiples maneres: temàtica per categories, recerca senzilla o avançada o mitjançant un tesaurus.
- **Voice of the Shuttle (VoS).** Directori de recursos que inclou les ciències humanes i afins. El responsable és la Universitat de Califòrnia. La classificació es fa des de les matèries (antropologia, arqueologia, arquitectura, estudis clàssics, estudis de gènere, història, etc.). També s'organitza la informació per tipus de recursos: acadèmics, educatius, biblioteques i museus, referència, publicacions seriades, editors i llibreters, llistes de distribució i grups de notícies, congressos, etc.

1.4.2. Guies temàtiques

Les guies temàtiques són una selecció de recursos d'informació organitzades en funció dels diferents àmbits de suport a la docència, a l'estudi i a la recerca. A continuació, en mostrem una petita selecció:

- **Guia temàtica. Biblioteca Carlos III**
- **Guies temàtiques. Universitat de Barcelona**
- **Guia temàtica. Universitat Pompeu Fabra**
- **Recursos temàtics. Universitat Complutense**
- **Guia de recursos de la col·lecció digital. Biblioteca de la UOC.** Els recursos estan organitzats per àrees d'estudi i interès de la UOC.

1.4.3. Bases de dades

- **ARCE.** Proporciona informació sobre les cent revistes que formen part de l'Associació que inclou des de la literatura fins a l'art, passant per les ciències socials i el pensament polític, i també l'arquitectura, el cinema, el teatre, la música, la fotografia i altres formes de creació i expressió cultural i intel·lectual.
- **Índex d'impacte de revistes espanyoles de ciències socials (IN-RECS).** Base de dades de les revistes espanyoles de ciències socials elaborat pel Grup E3 d'Avaluació de la Ciència i de les Comunicació Científica de la Universitat de Granada. El seu objectiu és conèixer l'impacte científic d'una revista, la seva evolució i la seva posició respecte a la resta de les revistes de l'especialitat mitjançant diferents indicadors bibliomètrics, el principal dels quals és el factor d'impacte. L'impacte es recull des del 1994. Inclou les disciplines següents: biblioteconomia i documentació, economia, educació, geografia, sociologia i psicologia. Recentment, s'ha creat l'índex d'impacte de les revistes espanyoles de ciència jurídica (IN-RECJ).
- **Índex espanyol de ciències socials i humanitats (ISOC).** Base de dades del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC) que recull referències bibliogràfiques d'articles publicats en revistes i literatura grisa (tesi, informes, ponències) editades a Espanya sobre humanitats, sociologia i ciències polítiques. Aquest producte forma part de les bases de dades del CSIC, produïdes pel CINDOC.
- **JSTOR.** Dipòsit virtual de revistes impreses, principalment d'humanitats i ciències socials, publicades per institucions diverses. El paquet contractat conté les col·leccions Arts & Sciences I (títols sobre economia, història, ciències polítiques i sociologia, i també alguns títols sobre ecologia, matemàtiques i estadística), Arts & Sciences II (títols sobre economia, història, arqueologia i estudis asiàtics, clàssics, africans, llatinoamericans, de l'Orient Mitjà i eslaus), i Arts & Sciences III (títols sobre lingüística i literatura, música, història de l'art, arquitectura, cinema, arts escèniques, cultura popular i religió).
- **LATINDEX.** Sistema regional d'informació en línia per a revistes científiques de l'Amèrica Llatina, el Carib, Espanya i Portugal, la finalitat primordial del qual és millorar la qualitat de les publicacions periòdiques produïdes en aquests països, difondre-les i fer-les més accessibles.
- **Revistes espanyoles de ciències socials i humanes (RESH).** RESH és una eina elaborada pel grup de recerca Avaluació de publicacions científiques en Ciències Socials i humanes, de l'Institut d'Estudis Documentals en Ciència i Tecnologia (IEDCYT) –antic Centre d'Informació i Documentació Científica (CINDOC)–, organisme del Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC), que aporta els resultats de l'anàlisi de les revistes es-

panyoles de ciències socials i humanes des del punt de vista de la seva qualitat.

- **Social Science Citation Index (SSCI)**. Producte de Thomson Scientific. La seva cobertura és internacional. Editor, Thomson Scientific (abans ISI, Institute for Scientific Information). Base de dades que recopila i avalua els articles publicats en les principals revistes especialitzades en ciències socials d'àmbit internacional. Indexa revistes d'un total de cinquanta disciplines (dret, ciències polítiques, psicologia, salut pública, urbanisme, biblioteconomia i història, entre d'altres). És una font bibliomètrica que permet fer recerques a les citacions que apareixen en els articles indexats i enllaçar-hi amb totes.

Altres fonts multidisciplinàries

Altres fonts són les bases de dades bibliogràfiques com els catàlegs dels diferents tipus de biblioteques, catàlegs col·lectius tipus REBIUN, bases de dades referencials com TESEO, ISBN, distribuïdors comercials com Blackwell, Ebsco, Elsevier, Kluwer, John Wiley, Springer, Swets, etc. Productes ja referenciats en el mòdul 4: Tipologia documental.

1.5. Fonts i recursos en ciències socials

1.5.1. Ciències de l'educació

1) Organismes

Les principals fonts productores en el camp de les ciències de l'educació són els organismes públics com el Ministeri d'Educació, la Xarxa Europea d'Educació, el Departament d'Educació, Ciència i Cultura de la Unesco i les universitats la consulta de les quals es pot fer a partir del Directori Universia. La major part d'aquestes institucions s'ha descrit en el mòdul 4.

2) Bases de dades

- **Education Resources Information Center (ERIC)**. Bases de dades creada per l'Institute of Education Sciences dels EUA. Recull les referències bibliogràfiques sobre ciències de l'educació.
- **ISOC-Educació**. Base de dades referencial bibliogràfica que recull les referències bibliogràfiques de revistes i altres documents publicats a Espanya sobre ciències de l'educació des del 1973.
- **REDINED**. Base de dades creada pel Ministeri d'Educació i Ciència i les conselleries d'Educació de les comunitats autònomes. Recull referències sobre informació educativa.
- **The World of Learning**. Directori anual especialitzat en l'àmbit de l'educació.

1.5.2. Economia

En aquest apartat considerem important seleccionar com a recursos d'informació alguns organismes públics, com ministeris i universitats, i privats, com empreses, entitats bancàries i mitjans de comunicació, com el Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional, el Banc d'Espanya, l'OCDE (Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmic).

1) Organismes

- **Ministeri de Política Territorial.** Mitjançant el portal del Ministeri s'ofereixen diferents serveis a la ciutadania relacionats amb l'Administració pública: ciutadania, administracions, empreses i funcionaris.

En l'àmbit empresarial destaquem:

- **Europages.** Directori d'empreses i distribuïdors europeus.
- **Guíame. Centre d'Informació Empresarial d'ESADE.** Servei d'informació empresarial especialitzat per a la recerca i localització de fonts i informació final sobre sectors, mercats i productes a Espanya.
- **Institut de Comerç Exterior (ICEX).** Institut que presta els seus serveis a les empreses espanyoles amb la finalitat de fomentar-ne les exportacions i facilitar-ne la implantació internacional. A més, proporciona suport i informació sobre països mitjançant la seva xarxa internacional d'oficines; té directoris d'exportadors; elabora estudis de mercat, estadístiques sobre comerç exterior, sectors i oportunitats de negoci.
- **Kompass.** Portal d'informació i directori internacional d'empreses que permet buscar per tipus de producte, sector, àrea i marca a tot el món.

2) Guies temàtiques

Les guies temàtiques són una font excel·lent per a localitzar recursos temàtics sobre economia i empresa, bases de dades i altres fonts. Aquestes guies es poden localitzar a qualsevol biblioteca universitària que imparteixi docència sobre aquesta disciplina. Un exemple d'això pot ser:

- **Guia d'economia i empresa. Universitat Pompeu Fabra.** Conté bases de dades com: Amadeus, Econlit, Factiva, etc.
- **Recursos electrònics. Economia i empresa. Biblioteca de la UOC.** Conté com a bases de dades sobre economia: Business Source Elite, Econlit, Wiley InterScience, Factiva, Sabi, Emerald Management.
- **Guia de recursos. Bases de dades. Biblioteca de la Universitat de Lleó.**

3) Premsa econòmica

La premsa econòmica també té presència a Internet. Els principals diaris econòmics espanyols disposen de versions digitals que ofereixen, a més de les notícies pròpies de la versió impresa, serveis de valor afegit, com, per exemple, estadístiques i indicadors econòmics, indicadors borsaris en temps real, cotització de les divises, dossiers monogràfics, etc.

Destaquem alguns recursos:

- **Diari *Expansión***
- **Diari *elEconomista.es***
- **Diari *Cinco Días***
- **Factiva.** Bases de dades a text complet sobre economia i finances. Inclou fonts d'informació de diaris. Revistes comercials i informes.
- ***Gaceta de los Negocios***

1.5.3. Dret

1) Organismes nacionals

Els productors nacionals en dret estan vinculats als òrgans legislatius i de jurisprudència de l'Estat: Senat, Congrés, Tribunal Constitucional i a la seva publicació oficial, el *Butlletí Oficial de l'Estat* (BOE).

- **BOE**
- **Congrés dels Diputats**
- **Consell d'Estat**
- **Poder judicial**
- **Senat**
- **Tribunal Constitucional**

2) Organismes internacionals

- **Comissió Europea**
- **ONU**
- **Parlament Europeu**

3) Butlletins oficials

- **BOE (*Butlletí Oficial de l'Estat*).** Diari oficial de l'Estat espanyol, mitjà de publicació de les lleis, disposicions i actes d'inserció obligatòria. Conté, a més, les lleis aprovades per les Corts Generals, les disposicions emanades del Govern de la Nació i les disposicions generals de les comunitats autònomes.

- **Diari Oficial de la Unió Europea**
- **Directori de diaris i butlletins oficials autonòmics i provincials**

4) Bases de dades

- **ARANZADI**
- **EUR-Lex: el dret de la Unió Europea**
- **ISOC-Dret.** Base de dades bibliogràfica que recull referències d'articles publicats en 188 títols de revistes espanyoles (143 de vigents i 45 de tancades).
- **LA LEY. Grup Wolters kluwer**
- **VLex Espanya.** Recopilació de recursos legals a Espanya, la Unió Europea i l'Amèrica Llatina, entre altres països i altres regions.

1.5.4. Sociologia

- **Associació Internacional de Sociologia (AIS).** El Consell Internacional de Ciències Socials recull una recopilació exhaustiva de recursos internacionals de sociologia, associacions, guies, bases de dades i publicacions.
- **Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS).** Duu a terme enquestes elaborades pel CIS. Permet recerca gratuïta.
- **Oficina Estadística de les Comunitats Europees (Eurostat)**
- **Institut Nacional d'Estadística**
- **Organització Internacional del Treball (OIT).** Bases de dades de l'Organització Internacional del Treball.

1) Bases de dades estadístiques, de censos i indicadors socials

- **Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS).** Bases de dades d'enquestes dutes a terme pel CIS. Permet recerca gratuïta.
- **Institut Nacional d'Estadística. Espanya.** Base de dades TEMPUS.
- **Sociological Abstracts.** La base de dades de sociologia més important. De pagament. Accessible només per subscripció des d'algunes biblioteques.
- **US Census Bureau.** Base de dades internacional d'estadístiques sobre població, societat, economia, etc.

1.5.5. Premsa

1) Agència de notícies

- **EFE**

2) Serveis d'alerta de notícies

- **Abasto. Cercador de notícies en la premsa nacional**
- **Acceso.Com.** Guia de notes i comunicats de premsa, ràdio i TV de centenars d'empreses i mitjans.

- **MyNews.** Base de dades que fa una selecció de títols de premsa nacional, regional i internacional, tant gratuïts com de pagament, de temàtica general i especialitzada, i també butlletins oficials i agències de notícies.

1.6. Selecció de recursos en humanitats

Les fonts d'informació en humanitats que reben més peticions són, fonamentalment, les monografies i la literatura grisa, actes de congressos, homenatges, tesis doctorals, edicions antigues, catàlegs d'exposicions i, en menor mesura, les revistes. Les bases de dades tant nacionals com internacionals amb prou feines són consultades; atès el caràcter localista d'aquestes ciències, es prefeix extreure la dada de la font primària original.

Una altra font important de transmissió del coneixement és a partir de les relacions personals amb col·legues afins a la recerca bé via correu electrònic, correu postal o a congressos, jornades o reunions, etc., la qual cosa dóna lloc a la creació de corrents, grups o escoles.

1.6.1. Selecció de recursos d'art

- **ARTQUE.** Portal d'informació general d'art que proporciona un directori de recursos organitzats per categories (antiquaris, associacions, museus i fundacions, etc.); a més d'altres serveis d'informació sobre exposicions, mercat d'art i un servei de consultoria.
- **ADAM. The gateway to art, design, architecture & media information on the Internet.** És un projecte cooperatiu de bibliotecaris especialitzats anglesos que conté una selecció de recursos de qualitat en línia sobre art (que inclouen belles arts, disseny, arquitectura...) dirigits a la comunitat universitària.
- **Bibliography of the History of Art.** Conté referències bibliogràfiques i resums de més de 1.400 revistes, llibres, actes, assaigs, catàlegs d'exposicions, tesis doctorals i altres documents.
- **ISOC-Art.** Base de dades bibliogràfica que recull referències d'articles a 86 revistes espanyoles especialitzades en belles arts i música.
- **JSTOR.** Col·lecció multidisciplinària amb títols de revistes a text complet. La cobertura cronològica va des del primer número de la revista fins una data mai posterior a l'any anterior de l'últim número publicat. El seu contingut s'organitza en mòduls. Arts & Sciences (200 títols sobre arts, història, literatura...) i Business (60 títols sobre finances, gestió d'empreses...).

1.6.2. Selecció de recursos d'història

- **Arts and humanities citation index.** Produït per l'ISI. Indexa unes 1.400 revistes de 25 disciplines relacionades amb les humanitats i inclou, també, articles procedents d'un total de 7.000 publicacions d'art i humanitats.
- **Índex espanyol d'humanitats (IEH).** Publicat per l'ISOC a partir de 1975, Institut d'Informació i Documentació en Ciències Socials i Humanitats. És un repertori bibliogràfic que recull periòdicament els treballs publicats en més de 273 revistes espanyoles d'arqueologia, art, etnologia, filologia, filologia, geografia, història, lingüística, literatura, prehistòria i ciències religioses.
- **Project Muse.** Base de dades de revistes de la Universitat Johns Hopkins. Les revistes són majoritàriament universitàries, més de cent, i es pot obtenir el text complet dels articles (si t'hi subscrius, altrament només la referència). Cobreix els deu últims anys de cada publicació. Inclou revistes d'art i humanitats i ciències socials.

1.6.3. Selecció de recursos de llengua i literatura

- **Biblioteca Miguel de Cervantes.** La secció de **literatura** presenta reunides milers d'obres digitalitzades en l'àmbit dels diferents gèneres literaris i de la història de la literatura. També s'hi poden trobar edicions facsímils, actes de congressos, revistes o manuscrits relacionats amb la literatura hispànica i iberoamericana.
- **ISOC-Llengua i literatura.** Base de dades bibliogràfica que recull referències d'articles publicats a 150 revistes espanyoles de lingüística i literatura i 176 miscel·lànies i d'estudis locals. Parcialment es recullen també actes de congressos i articles de compilacions.
- **MLA. International Bibliography.** Conté referències bibliogràfiques i resums d'articles extrets d'un total de 3.000 revistes, i també de col·leccions, monografies, documents de treball, conferències, bibliografies, etc., en diferents idiomes, sobre literatura internacional, llengua i lingüística.

2. Fonts i recursos d'informació en ciències de la salut i ciència i tecnologia

En aquest apartat tractarem de les fonts i dels recursos que s'agrupen sota els epígrafs de *ciències de la salut* (CS) i *ciència i tecnologia* (CiT). Són camps científics molt amplis que contenen moltes disciplines, algunes de les quals són:

- **Ciències de la salut:** medicina, veterinària, farmàcia, dietètica, biotecnologia, infermeria...
- **Ciència i tecnologia:** matemàtiques, biologia, física, química, enginyeries, astronomia...

2.1. Característiques de la informació en ciències de la salut i ciència i tecnologia

La informació en CS i CiT és un camp molt dinàmic, el científic busca informació per a documentar-se i, al seu torn, produeix nova informació en posar per escrit les seves investigacions, que, al seu torn, seran la base perquè un altre científic es documenti. D'aquest cicle podem extreure les característiques bàsiques de la informació científica. Es tracta d'informació que es caracteritza pels aspectes següents:

a) Recent: la velocitat a la qual la informació perd validesa és molt ràpida, per la qual cosa l'actualització és un requisit imprescindible. Les fonts han de respondre sempre a la pregunta "quin és l'últim document sobre...?". Per això, les monografies perden importància davant dels articles de revista. En aquest punt es pot fer una excepció per a les matemàtiques, ja que són l'única ciència que és acumulativa i en la qual el grau d'obsolescència és més baix.

b) Revisada per experts: no es tracta d'informació de qualsevol tipus, sinó que ha de ser filtrada i revisada per experts (*peer review*). En aquest punt, els índexs de qualitat de revistes com els del JCR d'ISI tenen un paper important.

c) Específica: de qualitat i específica de cada disciplina. Les fonts multidisciplinàries tan abundants en ciències socials no són freqüents en aquest cas. Hem de consultar fonts especialitzades en cada tema: en matemàtiques, en química, etc.

d) Internacional i en anglès: la informació no és local sinó d'àmbit internacional. Les investigacions afecten la resta de la comunitat científica mundial. Per això l'idioma predominant en aquestes fonts és l'anglès.

Obsolescència de la informació científicotècnica

Es calcula entre sis i vuit anys de vida mitjana informativa de les disciplines associades a les ciències de la salut i ciència i tecnologia. Un estudi de D. Hamilton calcula el percentatge d'articles del Web of Science no citats durant els cinc primers anys i dona els resultats següents:

Física: 36,7%; química: 38,8; biologia: 41,3; geologia: 43,6; medicina: 46,4; matemàtiques: 55,5; tecnologia: 56,2; enginyeria: 72,3; ciències socials: 74,7, i humanitats: 98,0.

David Hamilton (1991, gener). "Research papers: who's uncited now". *Science* (vol. 251, núm. 25, pàg. 25).

e) **Indexada d'una manera controlada:** amb una terminologia precisa que evita les ambigüitats del llenguatge natural. Per exemple, les bases de dades Medline i Cochrane de medicina estan indexades amb el tesaurus MESH.

f) **Instrumental precís:** aquestes disciplines són experimentals i necessiten un instrumental sofisticat i car. Per exemple, acceleradors de partícules, laboratoris. Per això, depenen en gran part del finançament públic (Estat) i privada (empresa).

g) **Equip:** no es treballa en solitari sinó en equip. Un científic dirigeix un grup reduït de tècnics. Aquest grup, al seu torn, forma part d'un grup més genèric o programa.

h) **Especialització:** cada tècnic i científic és especialista en un procés molt concret, i no desenvolupen un interès general per l'avenç de la seva disciplina. Per això, la interdisciplinarietat és escassa.

i) **Finançament:** la recerca és cara; per això, queda vinculada a les institucions governamentals i empresarials.

j) **Celeritat en publicacions / consecució de resultats:** una vegada acabada la recerca és necessari publicar la notícia tan aviat com sigui possible per a justificar la inversió pública i per interessos comercials, per exemple, en el cas d'un descobriment cal gestionar la patent.

2.2. Organismes productors d'informació

Les fonts d'informació científica espanyoles procedeixen de l'activitat docent, professional i investigadora derivades de l'aplicació dels Plans nacionals d'R +D +I.

1) Productors nacionals

L'execució del sistema d'R+D+I es gestiona mitjançant el Pla nacional (PN) d'R +D+I que és una eina de planificació i coordinació de les activitats finançades amb recursos públics mitjançant els pressupostos generals de l'Estat per via competitiva i que s'organitza en programes nacionals i accions horitzontals. Actualment, funciona el Pla nacional R+D+I 2008-2011. El PN desenvolupa tres principis generals: servir la ciutadania, contribuir a la generació de coneixement i millorar la competitivitat empresarial.

A aquest PN també cal afegir els plans R+D+I gestionats per les comunitats autònomes, les actuacions finançades per fons públics internacionals (especialment de la Unió Europea) i les finançades per fons privats d'empreses.

R+D, R+D+I

R+D significa recerca i desenvolupament.

R+D+I significa recerca, desenvolupament i innovació.

Els productors són ministeris, governs autonòmics, universitats, organismes públics de recerca, organismes de suport R+D+I, i empreses.

a) Ministeris

Els principals ministeris amb polítiques dedicades a l'R+D+I són el d'Educació i Ciència, Indústria, Turisme i Comerç, Defensa, Economia i Hisenda, Foment, Presidència i Sanitat i Consum.

b) Governos autonòmics

Cada comunitat autònoma té els seus organismes especialitzats. Per exemple, a Catalunya la Fundació Catalana per a la Recerca i la Innovació (FCRI); a Castella-Lleó, la Conselleria d'Economia i Ocupació; a les Canàries, la Conselleria d'Indústria i Comerç.

c) Universitats

La universitat forma i també genera recerca bàsica i tecnologia. La majoria de les universitats (un 70%, aproximadament) són públiques i reben fons estatals per a la seva recerca. En aquesta categoria s'inclouen els hospitals universitaris.

- **Universia: universitats espanyoles**
- **Universitat Politècnica de Catalunya**
- **Catàleg de centres d'atenció primària de l'SNS i Catàleg nacional d'hospitals**
- **Facultat de Medicina de la UB**

d) Organismes públics de recerca (OPR)

Són els responsables del 80% de la recerca a Espanya i, en conseqüència, de la generació de nous documents científics. Sis OPR estan adscrits al Ministeri d'Educació i Ciència:

- **Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)**. És l'OPR més gran. Participa activament en la política científica de moltes comunitats autònomes mitjançant els seus 116 centres. És multidisciplinari, és a dir, abraça tots els camps del coneixement: ciència i tecnologia, biologia i biomedicina, humanitats i ciències socials.
- **Centre d'Investigacions Energètiques, Mediambientals i Tecnològiques (CIEMAT)**
- **Institut Geològic i Miner d'Espanya (IGME)**
- **Institut Espanyol d'Oceanografia (IEO)**

- **Institut Nacional d'Investigació i Tecnologia Agrària i Alimentària (INIA)**
- **Institut d'Astrofísica de les Canàries (IAC)**

e) Organismes de suport R+D+I

Actuen com a intermediaris entre el sistema d'innovació i les empreses amb la funció d'agilitar la transferència de tecnologia, i servir de suport a les pimes (petites i mitjanes empreses). Són organismes com els parcs científics i tecnològics, les oficines de transferència de resultats d'investigació (OTRI), les fundacions, les agències del foment de la innovació, fundacions universitat-empresa.

- **Associació de Parcs Científics i Tecnològics d'Espanya (APTE)**. Aquest portal permet localitzar tots els parcs científics de l'Estat.
- **RedOTRI**. Xarxa d'oficines de transferència de resultats de recerca de les universitats espanyoles la missió de les quals és difondre el paper de les universitats com a element essencial en el sistema nacional d'innovació.
- **Institut Català de Tecnologia (ICT)**

f) Empreses

Són un element cada vegada més important atesa la seva capacitat immediata d'impacte en la societat i l'economia. Reben l'R+D generada dins del sistema i produeixen nous resultats ja sigui perquè l'empresa dedica especial atenció a l'R+D (per exemple, empreses d'enginyeria), o perquè alguns departaments de recerca s'independitzen jurídicament de l'empresa per a explotar-ne els resultats.

2) Productors internacionals

a) Unió Europea

El primer Programa Marc (PM) de la Unió Europea del 1985-87 es basava en els sectors energètics de l'energia nuclear, el carbó i l'acer. Avui en dia els PM han ampliat les seves activitats i s'han desplaçat del sector energètic a sectors de qualitat de vida o millora del potencial humà. La UE manté un interès continuat en àrees com la societat de la informació o la competitivitat i el creixement sostenible, mentre que altres àmbits són més reduïts com els de tipus socioeconòmic. Actualment, funciona el Setè Programa Marc de la UE 2007-2013 centrat en la millora de la competitivitat.

- **Community Research & Development Information Service (CORDIS).** Conté informació de tots els programes marc de la UE.

b) Institucions, consells internacionals

- **Consell Europeu per a la Recerca Nuclear (CERN).** Aquest centre laboratori pioner en la recerca científica en física de partícules és molt conegut gràcies a un dels seus científics, Tim Berners-Lee, que vint anys enrere va inventar la World Wide Web. Anteriorment tres dels seus científics van guanyar el premi Nobel de física. Es considera una model de centre de recerca a escala mundial.

c) Associacions internacionals

- **Associació Internacional de Parcs Científics (IASP).** Directori de parcs científics internacionals.

d) Xarxa de centres públics de cada país

Sota aquest epígraf englobem el que seria l'equivalent en altres països al pla nacional o a institucions com el CSIC al nostre país. Per exemple:

- **A França:**
 - El Centre Nacional de la Recherche Scientifique (CNRS) i l'INIST.
 - La base de dades Pascal: base de dades en CiT que cobreix no sols França, sinó també la resta d'Europa. Disciplines: medicina, 31%; ciències de la vida, 22%; física i matemàtiques, 15%; ciències de la Terra i l'Espai, 7%, i química, 5%. El 88% són articles de revista, el 9% actes i el 3% monografies, patents, informes, etc.
- **A Rússia:** el VINITI.

2.3. Fonts d'informació científica a Internet

Internet és una gran plataforma de difusió i cooperació científica. Si bé els continguts encara són escassos (es calcula sobre un 6%), molt sovint referencials i poc organitzats, el cert és que la Xarxa ha donat mostres del seu potencial comunicador revolucionant els mecanismes tradicionals de comunicació científica, especialment per mitjà de:

- Les distribuïdores de revistes científiques electròniques.
- El moviment d'accés obert (*open access*).
- Com a eina per a dur a terme grans projectes globals per mitjà de centres d'investigacions virtuals (CIV) i xarxes temàtiques interdisciplinàries, com, per exemple, RedIRIS, que és la xarxa acadèmica i de recerca naci-

La seqüenciació del genoma humà

Un exemple de projecte paradigmàtic ha estat la seqüenciació del genoma humà només factible gràcies a la Xarxa i que ha donat lloc a portals, bases de dades, programes d'aprenentatge, etc.

onal interconnectada amb les altres xarxes internacionals (per exemple, CORDIS).

En definitiva, Internet és imprescindible per a construir i desenvolupar treballs en equip mitjançant les xarxes socials.

2.3.1. Revistes especialitzades

La revista és la font per excel·lència en aquest àmbit, és ràpida i de qualitat. Com s'aconsegueixen ambdues coses? El procés és el següent: l'autor envia un esborrany al seu cercle de col·legues (*working paper*) per a sotmetre'l a la seva opinió. Una vegada rebudes, redacta novament l'article i l'envia (text preliminar, *preprint*) a l'editor de la revista, el qual sotmet el document a un sistema d'experts (avaluació d'experts, *peer review*, o avaluadors, *referees*). Una vegada validat es publica.

1) Distribuïdors

- **Elsevier.** Grup editorial especialitzat sobretot en monografies, bases de dades i publicacions periòdiques de medicina i de ciències de la salut.
- **Springer.** Editor en ciència, tècnica i medicina. Distribueix en línia els seus llibres i revistes a partir del servei SpringerLink.

2) Revistes d'accés obert (*open acces*)

- **DOAJ (Directory of Open Acces)**
- **Arxiv.** Accés obert en física, matemàtiques, informàtica, biologia.

3) Revistes especialitzades

- **SCIELO.** Biblioteca virtual que recull un col·lecció de revistes en ciències de la salut.

2.3.2. Literatura grisa

Així com les fonts anteriors s'especialitzen en una disciplina concreta, les fonts en literatura grisa tendeixen a ser multidisciplinàries. És a dir, una base de dades de normes, com AENOR o ISO, disposa de normes per a totes i cadascuna de les disciplines estudiades en aquest apartat. Per això, les fonts següents són útils per a totes en conjunt:

a) Actes de congressos

- **Conference proceedings citation index** (abans index to proceedings) d'ISI

ISI Web of knowledge

Per a consultar les bases de dades d'ISI Web of knowledge es necessita una subscripció, per la qual cosa recomanem consultar-la a través de la Biblioteca de la UOC.

b) Tesis

- TESEO (tesis nacionals)
- **Dissertation abstracts** (tesis internacionals)

c) Patents

- **Oficina Espanyola de Patents i Marques (OEPM)**
- **Derwent world patent index**
- **Esp@cenet Latipat** (patents en castellà i portuguès)

d) Normes

- AENOR
- ISO

e) Informes

Podem consultar les bases de dades que posteriorment esmentarem i que contenen informes, com, per exemple, CAS, ISI citation index o les bases de dades específiques de cada matèria, per exemple, en matemàtiques: **MathSciNet**

2.3.3. Portals

Els portals actuen com una verdadera porta d'entrada a un gran conjunt de fonts i altres serveis a la comunitat científica: congressos, formació contínua, preguntes freqüents, etc. Entre tots ells podem suggerir:

- **Ministeri d'Educació i Ciència.** Portal del Ministeri d'Educació que proporciona informació sobre les àrees d'educació i universitats.
- **Biotecnologia**
- **Tecnociència** (ciència i tecnologia)
- **PharmWeb** (farmacologia)
- **PhysicsWeb** (física)
- **Enginyeria**
- **Medscape** (medicina)

2.3.4. Bases de dades

No és comú trobar bases de dades multidisciplinàries en aquests àmbits científics, però tot i així les bases de dades següents destaquen sobre la resta:

- **ISI Web of knowledge (Institute for Scientific Information).** Concretament en les bases de dades de *Current Contents*. Butlletí de sumaris de

publicacions periòdiques i obres col·lectives, *citation index* (índex de citacions). Recull les citacions que fan els científics en els seus treballs sobre altres treballs. S'organitza per seccions, una de les quals és SCI (*sciences citation index*). *Journal citation reports* (JCR). Recull les revistes més citades, que, segons la seva posició en el rànquing, passen a ser les més prestigioses en el seu àmbit.

- **Sumaris ICYT de ciència i tecnologia, Institut d'Estudis Documentals sobre Ciència i Tecnologia (IEDCYT) –antic Cindoc.** Organisme dependent del CSIC, la funció principal del qual és analitzar, recopilar, difondre i potenciar la informació científica en totes les àrees del coneixement.
- **Sumaris IME (índex mèdic espanyol en biomedicina), Institut d'Estudis Documentals sobre Ciència i Tecnologia (IEDCYT) –antic Cindoc**
- **Institut d'Història de la Ciència i Documentació López Piñero.** Factor d'impacte potencial de les revistes mèdiques espanyoles.

És més habitual trobar bases de dades especialitzades en cada disciplina. Entre la multitud de disponibles, esmentem els següents exemples:

a) Medicina

- **Medline U.S. National library of Medicine**
- **MedlinePlus.** Base de dades de medicina, farmàcia i psiquiatria. En un 99% són articles de revista.
- **Pubmed**
- **Cochrane library plus (Cochrane)**

b) Química

- **Chemical Abstracts Service (CAS) de l'American Chemical Society (Societat Química Americana)**

c) Enginyeria

- **COMputerized ENgineering inDEX (Compendex).** És la base de dades bibliogràfica més important per a totes les enginyeries. Ofereix més informació que CSIC i és en anglès. La produeix Elsevier i la distribueixen Elsevier, Dialog.
- **INSPEC the database for physics, electronics and computing.** Base de dades d'articles de revista, actes, monografies, tesis. Produeix l'IEE (Institution of Electrical Engineers) i distribueix IEE, Dialog, ODLC.

2.3.5. Altres fonts

a) **Bases de dades de legislació.** En CiT és interessant conèixer els aspectes legals que es deriven de la recerca.

- Aranzadi

b) **Obres de referència.** Resulten útils pels seus directoris personals de centres i professionals i per les seves eines lingüístiques del tipus diccionaris i terminologies especialitzades. Com a exemples:

- Directori de biòlegs espanyols
- Terminologia en química IUPAC. *Compendium of Chemical Terminology*

c) **Fonts personals i col·laboratives.** El director de la tesi, el professor universitari especialista en el tècnic responsable d'una recerca, el seu director científic, etc.

d) **Premsa.** Si la recerca científica té transcendència pública podem localitzar-ne informació en la premsa diària.

Factiva

A Factiva (accés des de la UOC) podem consultar els últims avenços públics del CERN.

Activitats

Apartat 1. Fonts i recursos d'informació en ciències socials i humanitats

1. Quines disciplines inclouen les bases de dades que produeix l'ISOC en ciències socials i humanitats? Compareu-les amb les que produeix el CNRS.
2. Si voleu tenir informació sobre les tesis que es fan a França sobre humanitats, quina base de dades utilitzaríeu?
3. Quines fonts utilitzaríeu per a conèixer informació sobre l'EURIBOR?
4. Quines fonts necessiteu per a localitzar informació sobre l'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES)?
5. Quins recursos podeu utilitzar per a localitzar les galeries d'art i de subhastes a escala nacional i internacional?

Apartat 2. Recursos d'informació en ciències de la salut, ciència i tecnologia

1. Localitzeu informació sobre el programa nacional d'R+D+I actual.
2. On consultaríeu informació contrastada i de qualitat sobre la dermatitis atòpica?
3. Consulteu les últimes incorporacions en les bases de dades ICYT i IME.
4. A quin últim projecte del CERN s'ha donat cobertura a la premsa?
5. On localitzaríeu articles de notícies sobre la cúrcuma (gènere de plantes usades en alimentació i sanitat)?

Bibliografia

Apartat 1. Fonts i recursos d'informació en ciències socials i humanitats

Algarbani Rodríguez, J. M. (1999). "Problemática metodológica de una búsqueda bibliográfica en ciencias sociales". A: *I Jornadas Andaluzas de Documentación* (pàg. 67-72). Sevilla: Asociación Andaluza de Documentalistas.

Blazek, R.; Aversa, E. (2000). *The Humanities: A Selective Guide to Information Sources* (5a. ed.). Englewood, CO: Libraries Unlimited.

Cabo Ramón, Isabel de (coord.) (2000). *Metodologia de las Ciències Socials i Humanes* (2a. ed.). Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Carrizo Sainero, G. (2000). *La información en Ciencias Sociales*. Gijón: Trea.

Couch, N.; Allen, N. (1993). *The humanities and the library* (2a. ed.). Chicago: ALA.

Díaz Martínez, C.; Roquero García, E. (1996). "Una guía de las bases de datos para las ciencias sociales". *Revista Asturiana de Economía* (5, pàg. 225-245).

Fernández, J. M. (2004). "Interdisciplinariedad en ciencias sociales: perspectivas abiertas por la obra de Pierre Bourdieu". *Cuadernos de Trabajo Social* (17, pàg. 169-193).

Gracia Armendáriz, J. (1994). "El concepto de documentación en las ciencias humanas y sociales". *Revista General de información y Documentación* (4, pàg. 197-203).

Gracia Armendáriz, J. (1995). "Situación general de la documentación y fuentes de información multidisciplinar en el campo de las Humanidades y las Ciencias Sociales". *Revista General de Información y Documentación* (vol.5, núm. 2, pàg. 255-264).

Herron, N. i altres (2002). *The social sciences: a cross disciplinary guide to selected sources* (3a. ed.). Englewood: Libraries Unlimited.

Kirkham, S.; J. Lambert, P. A. (1990). *How to the find information in the humanities*. Londres: Library Association.

Li, Tze-chung (2000). *Social science reference sources: a practical guide* (3a. ed.). Nova York: Greenwood Press.

Maldonado Martínez, A.; Rodríguez Yunta, L. (coords.) (2006). *La información especializada en Internet: directorio de recursos de interés académico y profesional*. Madrid: CSIC.

Romanos de Tiratel, S. (2000). *Guía de Fuentes de Información Especializada: Humanidades y Ciencias Sociales*. Buenos Aires: EB Publicaciones.

Urdin, C.; Alcaín, M. D. "Bases de datos CSIC en la red". *Hipertext.net* [document en línia].

Apartat 2. Recursos d'informació en ciències de la salut, ciència i tecnologia

Brocos Fernández, J.; Salinas Pardo, C. (2006). "Selección de recursos de información disponibles en el Web invisible". *Acimed* (14, 3) [document en línia]. [Data de consulta: 30/06/2009].

Comissió Europea (2002). *Towards a European Research area - Science, Technology and Innovation Key Figures 2002*. Luxemburg: Oficina de Publicacions Oficials de les Comunitats Europees.

Costa Carballo, C. M. da (1996). *Introducción a la información y documentación médica*. Barcelona: Masson.

Cueva, A.; Aleixandre, R.; Rodríguez Gairín, J. M. (2001). *Fonts d'informació en ciències de la salut* (212 pàgines). Universitat de València ("Materials", 48).

Maldonado Martínez, A.; Rodríguez Yunta, L. (coords.) (2006). *La información especializada en Internet: directorio de recursos de interés académico y profesional*. Madrid: CSIC.

Melero, R.; Abad García, M. F. (2008, juny). "Revistes d'accés obert: característiques, models econòmics i tendències". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació* (núm. 20) [document en línia]. [Data de consulta: 30/06/2009].

Pareras, L. G. (1996). *Internet y medicina: guía de referencia*. Barcelona: Masson.

